

Morgenstern

je stále

v Čechách

Morgenstern je stále v Čechách

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Christian Morgenstern
Morgenstern je stále v Čechách – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Morgenstern je stále v Čechách

Vybrala, uspořádala
a předmluvou opatřila
Jana Pokojová

Morgenstern

je stále

v Čechách

VYŠEHRA D

Selection & Editorial © Jana Pokojová, 2024

Translation © Sára Gabrielová, Martin Hašek, Síta Hrnčová,

Jan Janula, Radek Malý, Jana Pokojová, Daniela Šebková, 2024

Illustrations © Jan Hísek, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-267-3060-6

ISBN e-knihy 978-80-267-3062-0 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-267-3066-8 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-3067-5 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

PŘEDMLUVA

Jak název napovídá, navazujeme touto knihou na publikaci *Morgenstern v Čechách*, která vyšla v roce 1996 a jež obsahuje jednadvacet Morgensternových básní ve 179 českých překladech od 36 autorů. Naší původní ambicí ale nebylo vytvořit pokračování tohoto pozoruhodného souboru rozličných českých překladů Morgensternových nejznámějších básní, na počátku stál záměr didaktický nebo spíše, budeme-li zcela upřímní, stálo na počátku velké nadšení a chuť motivovat studenty k četbě a překladu poezie.

Začneme poněkud ze široka, nicméně pro pochopení vzniku této publikace je kontext zásadní. Christian Morgenstern je autor, který v českém prostředí dokonale zdomácněl, což trefně komentuje Radek Malý v doslovu výběru *77 šibenic*:

V dějinách literatury známe případy, kdy dílo nějakého autora zdomácní v jiné, zpravidla menší kultuře natolik, že je de facto „znárodněno“. Autorovo dílo je pak prostřednictvím překladu vykládáno často tak, že by se v jeho domácím prostředí podivili. Stále nové překlady důležitých knih nedávají takovým dílům zkostnatět a novými interpretacemi poukazují na jejich hloubku a aktuálnost. A to i tehdy, pokud jazyk samotného autora v domácím prostředí zastaral.

První české překladatelské pokusy byly uveřejněny časopisecky a spadají již do meziválečného období. První knižní překlad Morgensternovy sbírky *Palmström* vyšel soukromým tiskem až roku 1944 a jeho autorem je Ludvík Kundera. Od roku 1958 pak vycházely překlady dvojice Josef Hiršal a Bohumila Grögerová: *Šibeniční písně* (1958),

Palmström a Palma Kunkel (1964), *Beránek měsíc* (1965), opatřený rozsáhlým doslovem této překladatelské dvojice, a *Bim, bam, bum* (1971).

Další, kdo se věnoval překladům šibeničních básní, byl básník Emanuel Frynta, jehož tři přeložené básně vyšly roku 1965 ve sbírce Jiřího Suchého *Sto povídek, aneb nesplněný plán*. Další jeho překlady si čtenáři mohli přečíst v roce 1973 v antologii *Moudří blázni*. Fryntovy překlady Morgensterna se roku 2021 dočkaly reedice u nakladatelství Luboš Drtina pod názvem *Básně*.

Dále máme k dispozici *Utajené překlady* Rudolfa Havla z roku 1996 obsahující rozsáhlý soubor šibeničních překladů. Ve stejném roce vyšel i zmíněný soubor *Morgenstern v Čechách*. V roce 2000 byly vydány výběry z překladů Josefa Hiršala a Rudolfa Havla a také překlady Egona Bondyho v bilingvní edici a o rok později sbírka *Palmström* Ludvíka Kundery.

Nakladatelství Slovart vydalo roku 2009 bohatě ilustrovanou publikaci *Zbornaplaz*, kterou sestavil ilustrátor Adolf Born, literární historička Helena Kupcová a redaktorka Kateřina Hladká. Jde o bilingvní vydání obsahující překlady Josefa Hiršala, Egona Bondyho, Emanuela Frynty, Josefa Bruknera, Jiřího Plose, Vladimíra Holana, Pavla Žišky, Ludvíka Kundery, Davida Hradila, Erika Adolfa Saudka, Rudolfa Havla, Ivana Wernische a Jindřicha Hořejšího. Born v ní vědomě využívá různých překladatelských verzí a výtvárně si pohrává s jejich motivickými variacemi.

V roce 2014 vyšel překlad patnácti Morgensternových básní v antologii Radka Malého *Malé lalulá*. Předposledními překlady jsou tři výběry z pera překladatelské dvojice Jana Pokojová a Jan Janula, které vyšly pod názvy *77 šibeníc*,

BUbásně a Praktičtí lidé v letech 2020, 2021 a 2022. Posledním vydaným překladem je pak první díl dvousvazkové edice *Šibeničnických písní* v překladu Martina Haška, který vyšel v roce 2023 pod názvem *Šibeniční písně, Jdujen, a t. d.* Čímž se dostávám k publikaci, kterou právě držíte v ruce. Dílu Christiana Morgensterna jsem se věnovala nejdříve jako překladatelka, když jsem společně s kamarádem Honzou Janulou měla tu možnost a štěstí vydat tři výše zmíněné čtenářské výbory z groteskní poezie Christiana Morgensterna. Ve své chystané disertační práci, v níž se zabývám recepcí Morgensternovy poezie v českém a španělsky mluvícím kulturním prostředí, se naopak snažím popsat některá specifika jeho díla jazykem literární vědy. V rámci svého působení na Ústavu translatologie FF UK v Praze jsem se pak v roce 2023 rozhodla spojit hledisko překladatelské, literárněvědné a didaktické v jeden komplexní morgensternovský workshop. V rámci semináře Úvod do překladu poezie, na kterém jsme se se studentkami (ano, na předmět se zapsaly samé ženy) systematicky věnovaly překladům básní Christiana Morgensterna, tak vznikl postupně z původně trochu bláznivého nápadu plán knihy, která by ukázala možnosti a různorodost čtení, chápání a tím i překládání poezie.

Do publikace jsme tedy společně vybraly texty, které už ze své podstaty poskytují vícero překladatelských možností, ke kterým lze přistoupit tvořivě, znovu je pochopit a interpretovat a pokusit se pro ně najít nové překladatelské řešení. Celkem jsme zařadily 19 básní, z nichž se jich pouze pět (*Die Mitternachtsmaus, Drei Hasen, Die zwei Wurzeln, Der Lattenzaun* a *Nein!*) již objevilo v souboru *Morgenstern v Čechách*, avšak od jiných překladatelů. Překlady

obsažené v naší publikaci vznikaly v posledních dvaceti letech a pocházejí z pera Radka Malého, Jany Pokojové, Jana Januly, Martina Haška a tří studentek zmíněného semináře překladu poezie Sárý Gabrielové, Sity Hrňové a Daniely Šebkové. Naším společným cílem bylo pokusit se poukázat nejen na možnosti Morgensternova díla a poezie obecně, ale také na možnosti češtiny coby tvůrčího a živého nástroje, který se neustále vyvíjí, a nová překladatelská generace jeho prostřednictvím podává Morgensternovy nestárnoucí básně zase trochu jinak. Další interpretační rovinu pak nabízejí ilustrace Jana Híska, ve kterých můžeme na vlastní oči pozorovat, které motivy ve formě jakého překladu si vypůjčil, aby je zakomponoval do vlastního tvůrčího pojetí. Každou báseň tedy bereme jako soustavu zrcadel, kterou k německému originálu nabízejí jednotlivé verze překladu, případně pak také ilustrace. V tomto svazku pro nás proto není stěžejní původní řazení básní (například báseň „Das Problem“ je jakýmsi ironickým komentářem k básni „Der Zwölf-Elf“, na což správně poukazuje Martin Hašek, a měla by tak stát za ní). Naším záměrem však bylo poskládat z jednotlivých básní a jejich variant a verzí jakýsi kaleidoskop Morgensterna v současné češtině. Jak s ním naloží čtenář, to už je na něm, my však doufáme, že ho povede citát Nietzscheho, jehož Morgenstern obdivoval: V každém člověku se skrývá dítě, a to si chce hrát.

Jana Pokojová

